

ห้องเรียนภาษาไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: จากแนวคิดสู่แนวทางการจัดการเรียนรู้

สุรพงษ์ กล้าบุตร*
อุบลวรรณ ส่งเสริม**

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอการประยุกต์แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เพื่อเป็นแนวทางให้ครูภาษาไทยได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบใหม่ ออกแบบห้องเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่มีชุมชนเป็นทรัพยากรส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และสิ่งสำคัญคือครู นักเรียน และชุมชนจะได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ของทุกภาคส่วน และเพื่อจุดประกายให้ครูหลาย ๆ คนต่อยอดนวัตกรรมห้องเรียนภาษาไทยที่น่าสนใจ สร้างความกระตือรือร้นให้ผู้เรียน และสานประโยชน์ร่วมกับชุมชน โดยบทความกล่าวถึง 1) ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในห้องเรียนภาษาไทย และ 4) การประยุกต์จัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน; ภาษาไทย; แนวทางการจัดการเรียนรู้

*ครู โรงเรียนวัชรวิทยา จังหวัดกำแพงเพชร 62000

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร 10200

Community-based learning in Thai language Classroom: from Concept to Learning Management Approach

Surapong Klamboot*

Ubonwan Songserm**

Abstract

This article presents the application of community-based learning management approaches for organizing Thai language learning activities in order to providing a guideline for Thai language teachers to create new learning experiences, design new classrooms, and learning activities that uses the community as a resource to promote student learning. An important aspect is that teachers, students, and communities will be able to learn together leading to lifelong learning for all sectors as well as to inspire teachers to develop interesting Thai language classroom innovations, enhance students' enthusiasm, and create benefits with the community. The article discusses 1) the meaning of community-based learning management, 2) the concept of community-based learning management, 3) guidelines for community-based learning management in Thai language classrooms, and 4) Application of community-based Thai language learning.

Keywords: Community-based learning; Thai language; Learning Management Approach

*Teacher, Watcharawittaya School, Kamphaeng Phet 6200

**Asst. Prof. Dr., Faculty of Education, Silpakorn University Bangkok 10200

Received: 4 April 2024/ Revised: 26 August 2024/ Accepted: 28 August 2024

ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างผลกระทบสูงในทางปฏิบัติ (High Impact Practice) กิจกรรมการเรียนรู้สามารถพัฒนาการเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนกับสถานการณ์จริง สามารถพัฒนาทักษะการคิด การทำงาน และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Centre for Teaching Excellence, n.d) ซึ่งในต่างประเทศการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามความนิยมของแต่ละประเทศ McIlrath, L., & McDonnell, C (2014, p. 2) และ Julia Heinen, D.M.A. Pamela Palacios and Joshua Chang (n.d.) กล่าวถึงชื่อเรียกที่แตกต่างกัน เช่น การเรียนรู้เพื่อการบริการสังคม (Service Learning) การเรียนรู้เพื่อบริการชุมชน (Community-Service Learning) การเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมกับชุมชน (Community-Engaged Learning) โดยในไอร์แลนด์ มหาวิทยาลัยจอร์จเมสัน (George Mason University) และมหาวิทยาลัยซิมมอนส์ (Simmons University) นิยมเรียกว่า “การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning)” (Patty Mathison, Shauna Rigaud, and Carrie Hutnick, 2017, p. 3) และ Simmons University, 2021, p. 3)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์บนพื้นฐานของความเป็นพลเมืองชุมชนซึ่งผู้เรียนจะได้ประสบการณ์การเรียนรู้จากเข้าร่วมกิจกรรมและสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้ในพื้นที่ชุมชน โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการทฤษฎีจากห้องเรียนสู่การปฏิบัติในพื้นที่จริง สถานการณ์จริง กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะส่งเสริมการเรียนรู้ส่วนบุคคลของผู้เรียน สร้างความรู้สึว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองในฐานะสมาชิกของชุมชน ข้อเสนอบางประการจาก Centre for Teaching Excellence (n.d); Julia Heinen, D.M.A. Pamela Palacios & Joshua Chang (n.d.); Patty Mathison, Shauna Rigaud, & Carrie Hutnick (2017, p. 3); Simmons University (2021, p. 3) ซึ่งนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาทำให้ได้ข้อสังเกตว่าชุมชนที่กล่าวถึงนี้อาจเป็นสังคมหนึ่งในคณะหรือหน่วยงานมหาวิทยาลัยก็ได้ ไม่จำกัดว่าต้องเป็นชุมชนที่อยู่นอกสถานศึกษาเท่านั้น เช่น ศูนย์เรียนรู้ในมหาวิทยาลัย บรรณารักษ์ หรือหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย เป็นต้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานนั้นมีความเหมือนและความแตกต่างกับการเรียนรู้ฝึกงานในพื้นที่ และการเป็นอาสาสมัคร แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานหรือการฝึกงาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานและการเป็นอาสาสมัคร

ลักษณะของการลงพื้นที่ชุมชน	การทำงานหรือการฝึกงาน	การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	การเป็นอาสาสมัคร
ผู้ได้รับผลประโยชน์	ผู้เรียนได้รับประโยชน์เป็นหลัก	ผู้เรียนและชุมชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน	ชุมชนได้รับประโยชน์เป็นหลัก
จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้	เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	เพื่อให้ผู้เรียนและชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน	เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชน
การสะท้อนผลการปฏิบัติ	มีการสะท้อนผลบางครั้ง	มีการสะท้อนผลตลอดเวลา	ไม่ค่อยมีการสะท้อนผล
ลักษณะการเรียนรู้	การเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง (Experiential Learning continuum)		

ปรับปรุงจาก McIlrath, L., & McDonnell, C (2014, p.3)

จากตาราง 1 ทำให้ทราบว่าจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานนั้นผู้เรียนและชุมชนต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในแง่มุมใดแง่หนึ่งซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและชุมชนผ่านการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ส่วนการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อฝึกงานหรือเป็นอาสาสมัคร หรือจิตอาสาบริการชุมชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นผู้เรียนไม่ได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนหรือขาดการสะท้อนผลการเรียนรู้ กิจกรรมเหล่านี้จึงไม่ถือว่าเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาความหมายและเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปสู่ห้องเรียนภาษาไทย อาจสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในห้องเรียนภาษาไทยคือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) หรือตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของคณะ มหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาที่กำหนดไว้เฉพาะด้านโดยเป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้พื้นที่ชุมชนเป็นฐานในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสมาชิกในชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้จากทฤษฎีในห้องเรียนมาปฏิบัติใช้ผ่านภาระงานที่ได้รับมอบหมายโดยการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงเกิดเป็นทักษะทางภาษาไทยผ่านการอ่าน การเขียน การฟัง การดู การพูด หลักภาษา และวรรณกรรม ฯลฯ และผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และชุมชนได้ประโยชน์จากการลงพื้นที่ของผู้เรียนหรือจากงาน/ภาระงานที่ผู้เรียนได้กระทำจนสำเร็จ

แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ผู้เขียนสังเคราะห์แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจาก Julia Heinen, D.M.A. Pamela Palacios & Joshua Chang (n.d., p. 3) และ Atelia Melaville, Amy C. Berg, & Martin J. Blank (2006, p. 11-21) ดังตาราง 2

ตาราง 2 สังเคราะห์แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของ Julia Heinen, D.M.A. Pamela Palacios & Joshua Chang (n.d); Atelia Melaville, Amy C. Berg, & Martin J. Blank (2006)

แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของ Julia Heinen, D.M.A. Pamela Palacios & Joshua Chang (n.d)	แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของ Atelia Melaville, Amy C. Berg, & Martin J. Blank (2006)	ผลการสังเคราะห์
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเชื่อมโยงกับบริการสู่ชุมชนผ่านการเรียนรู้เชิงวิชาการของผู้เรียน	การเรียนรู้ต้องเกิดขึ้นในสถานที่จริง (พื้นที่) โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน	การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานควรเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ชี้พื้นที่ในชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียน
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะช่วยกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับอาชีพและการเข้าถึงทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานให้กับผู้เรียนในอนาคต	เป้าหมายของการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ส่วนบุคคลไปสู่จุดประสงค์ของหลักสูตรกิจกรรมการเรียนรู้	จุดมุ่งหมาย/ เป้าหมายของการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงการเรียนรู้ส่วนบุคคลของผู้เรียนและให้ผู้เรียนมีเป้าหมายและแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต โดยการเรียนรู้ส่วนบุคคลของผู้เรียนต้องครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นช่องทางที่ดีสำหรับการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เติบโตและส่งเสริมแนวทางการประกอบอาชีพ		
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจำเป็นต้องมีการสะท้อนการทำงานของงานชุมชนซึ่งควรบูรณาการเข้ากับงานในหลักสูตรการเรียนรู้		
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเน้นการทำงานกับองค์กรและบุคคลในชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน	การประเมินจะต้องให้ข้อเสนอแนะและสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	การประเมินผลควรมีข้อเสนอแนะให้กับผู้เรียนและสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การทำงานของชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของ Julia Heinen, D.M.A. Pamela Palacios & Joshua Chang (n.d)	แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของ Atelia Melaville, Amy C. Berg, & Martin J. Blank (2006)	ผลการสังเคราะห์
	ภาระงานจากการเรียนรู้ต้องสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีสิทธิ์เลือก	ภาระงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนควรกระตุ้นความสนใจ ใฝ่รู้ของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีสิทธิ์เลือกการทำการภาระงาน และเป็นภาระงานที่เน้นการทำงานร่วมกันชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานประกอบด้วย ความรับผิดชอบของพลเมือง การทำงานร่วมกันกับชุมชน การสะท้อนคิด และการบูรณาการในหลักสูตรให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ		การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบของพลเมือง 2) การทำงานร่วมกันกับชุมชน และ 3) การสะท้อนคิด และการบูรณาการในหลักสูตรให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ
	ความร่วมมือของชุมชนจะช่วยเพิ่มทรัพยากรทางการเรียนรู้ แหล่งข้อมูลและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน	การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากตาราง 2 ผู้เขียนสรุปได้ว่าแนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานประกอบด้วยหลักของแนวคิด 6 ประการ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนภาษาไทยได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานควรเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้พื้นที่จริงในชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการอ่าน การเขียน การฟัง การดู การพูด หลักภาษา และวรรณกรรมตามบริบทของพื้นที่/ชุมชน

2. จุดมุ่งหมาย/เป้าหมายของการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงการเรียนรู้ส่วนบุคคลของผู้เรียน กล่าวคือ ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้ผู้เรียนมีเป้าหมายและแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต โดยการเรียนรู้ส่วนบุคคลของผู้เรียนต้องครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ครูสร้างขึ้น

3. การประเมินผลควรมีข้อเสนอแนะให้กับผู้เรียนและสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องโดยเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงทักษะทางภาษาไทยของตนเองและสะท้อนผลการเรียนรู้จะเป็นพื้นฐานในการต่อยอดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ตนเองในอนาคต

4. ภาระงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนควรกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีสิทธิ์เลือกการทำการงาน และเป็นภาระงานที่เน้นการทำงานร่วมกันชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน

5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบของพลเมือง 2) การทำงานร่วมกันกับชุมชน และ 3) การสะท้อนคิดโดยการบูรณาการในหลักสูตรให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ กล่าวคือควรระบุเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้หรือสอตแทรกในกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะทางภาษาไทยที่ต้องการส่งเสริม/พัฒนาผู้เรียน

6. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาไทยของผู้เรียน เช่น การอ่าน การเขียน การฟัง การดู การพูด หลักภาษา และวรรณกรรม เป็นต้น

แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในห้องเรียนภาษาไทย

จากการศึกษาวรรณกรรม 6 รายการของ Centre for Teaching Excellence (n.d); Simmons University. (2021, p. 6-10), Department of Education and Early Childhood Development (2022, p. 6); สุวิมล คำนวน (2565, น. 58-59); ฉัตรนิพัฒน์ คำบ้านฝาย พรสุดา อินทร์สาน และสิระ สมนาม (2566, น. 333-336); วิภาดา พินลา และ วิภาพรรณ พินลา (2566, น. 5-7) ผู้เขียนสรุปแนวทางการประยุกต์กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในห้องเรียนภาษาไทยได้ ดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 วางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรใด ๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีการวางแผนล่วงหน้าโดยเฉพะอย่างยิ่งเมื่อหลักสูตรนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชน การวางแผนหลักสูตรจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามเป้าหมายหลักสูตรได้ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากที่สุดเนื่องจากแต่ละชุมชนมีบริบท สถานที่ แหล่งเรียนรู้ และอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้จึงควรออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ผู้เรียน และบริบทชุมชนของตนเอง

1.2 บริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน ครูควรศึกษาบริบท ความต้องการชุมชนและตรวจสอบแน่ชัดว่าการจัดการเรียนรู้นี้จะสร้างประโยชน์ต่อทั้งผู้เรียนและชุมชน ควรมีโอกาสพบปะกับสมาชิกในชุมชนที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ความคาดหวัง กำหนดการจัดกิจกรรม ภาระงานของผู้เรียน หรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ตลอดจนจัดทำตารางกิจกรรมอย่างละเอียดพร้อมวันที่และเวลาที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

1.3 จัดทำเอกสารขออนุญาตและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ครูควรจัดทำหนังสือขออนุญาตด้านจริยธรรมเกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์ (หากมีความจำเป็น) หนังสือขออนุญาตสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อพาผู้เรียนไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานศึกษา หนังสือขออนุญาตผู้ปกครอง หนังสือขออนุญาตใช้สถานที่ในการจัดการเรียนรู้ และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น เอกสารเกี่ยวกับการเดินทาง ประกันอุบัติเหตุ ประกันความเสียหายของทรัพย์สิน เป็นต้น

1.4 การวางแผนกิจกรรม ภาระงานและเตรียมความพร้อมก่อนการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานผู้เรียนจะมีคำตอบที่ต่างจากตำราเรียนซึ่งเป็นความท้าทายที่ครูจะต้องเปิดกว้างเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีการแก้ปัญหาและการหาคำตอบที่หลากหลายจึงจำเป็นต้องตรวจสอบให้แน่ชัดว่าแผนกิจกรรม ภาระงาน และทรัพยากรข้อมูลของผู้เรียนมีนั้นเพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนหรือไม่และเนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนซึ่งอาจพบเจออุปสรรคและความไม่สะดวกสหายครูและนักเรียนจึงควรเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นให้มากที่สุดโดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้อย่างถาวร สิ่งที่สำคัญที่สุดคือครูต้องเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้สอน" เป็น "โค้ช" สามารถจัดกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (ที่ไม่ใช่การจำลองสถานการณ์ในห้องเรียน) เช่นเดียวกับการใช้ชีวิตประจำวันในโลกแห่งความเป็นจริง

2. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.1 จัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ไม่มีข้อจำกัดหรือทฤษฎีจำเพาะว่าการจัดการเรียนรู้ต้องใช้กลวิธี รูปแบบ หรือเทคนิคการสอนแบบใด ครูจึงควรพิจารณาความเหมาะสมผ่านการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์ชุมชน และวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ผู้เขียนเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ดังตาราง

ตาราง 3 แนวทางจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้

แนวทางจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของ Atelia Melaville, Amy C. Berg, & Martin J. Blank (2006, p. 43-44)	แนวทางจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของ Centre for Teaching Excellence (n.d)	แนวทางจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของ Patty Mathison, Shauna Rigaud, & Carrie Hutnick (2017, p. 9-10)	แนวทางจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เขียน
1. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2. จัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนที่ชุมชนอย่างแท้จริง เหมาะสมตามวัยของผู้เรียนและ บรรลุผลประโยชน์ระหว่างผู้เรียนและชุมชน 3. ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียนและชุมชน 4. รับฟังเสียงของผู้เรียน เพราะเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1. ให้ออกาสผู้เรียนได้ประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2. แบ่งกลุ่มการเรียนรู้ที่คละความสามารถและส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 3. เชิญผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 4. กำหนดความคาดหวังในระดับสูงอย่างเหมาะสม 5 สร้างโอกาสในการค้นพบความเกี่ยวข้องของการเรียนรู้ผ่านการประยุกต์ใช้ในทาง	1. บูรณาการการเรียนรู้ 2. ให้ความสำคัญพื้นฐานทางวิชาการเพื่อต่อยอดการเรียนรู้ 3. ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ความเป็นพลเมือง 4. ฟังเสียงของชุมชนและผู้เรียน 5. พัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนเพื่อทำงานในชุมชน	1. Task-based Learning 2. Problem-based Learning 3. Game-based Learning 4. Project-based Learning 5. Team-Based Learning 6. Story-Based Learning 7. Zombie-Based Learning 8. Cooperative Learning 9. Dialogue 10. GPAS 5 Steps 11. Think-pair-share

แนวทางจัดกิจกรรมสร้าง ประสบการณ์ การเรียนรู้ของ Atelia Melaville, Amy C. Berg, & Martin J. Blank (2006, p. 43-44)	แนวทางจัดกิจกรรมสร้าง ประสบการณ์ การเรียนรู้ของ Centre for Teaching Excellence (n.d)	แนวทางจัดกิจกรรมสร้าง ประสบการณ์ การเรียนรู้ของ Patty Mathison, Shauna Rigaud, & Carrie Hutnick (2017, p. 9-10)	แนวทางจัดกิจกรรมสร้าง ประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้เขียน
5. ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อ หน้าที่พลเมือง	6. อธิบายให้นักเรียนทราบ และเข้าใจเกี่ยวกับภาระงาน และความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยง ของภาระงาน ตลอดจน กำหนดเวลา และการต่อยอด ชิ้นงานในกิจกรรมการเรียนรู้		12. Flipped Classroom ฯลฯ

2.2 สะท้อนผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรใช้เวลาและพื้นที่สำหรับการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่สำคัญและให้ข้อเสนอแนะในการทำงานกับผู้เรียนอย่างทั่วถึงเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าแต่ละกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างไร จะเชื่อมโยงไปยังส่วนอื่น ๆ ได้อย่างไร การสะท้อนเป็นองค์ประกอบของ CBL ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้โดยเฉพาะการสะท้อนที่ทำผ่านกรอบการอภิปรายหรือการมอบหมายงานสามารถใช้เป็นข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้และเป็นทักษะที่ควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Patty Mathison, Shauna Rigaud, & Carrie Hutnick, 2017, p. 10) การสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนควรดำเนินการ ดังนี้

- การสะท้อนควรทำให้ผู้เรียนเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานกับหลักสูตรและเนื้อหาในรายวิชา

- การสะท้อนควรเกิดขึ้นก่อน ระหว่าง และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

- ครูควรให้ข้อเสนอแนะและคะแนนสำหรับกระบวนการการเรียนรู้/ การทำงาน เช่น ความเป็นมืออาชีพในการทำงาน (ผู้เรียนส่งงานตรงเวลาหรือไม่และงานที่ได้รับมอบหมายได้รับการแก้ไขแล้วหรือไม่) ความพยายามในการทำงาน (ผู้เรียนนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงงานของตนเองหรือไม่และต้องได้รับข้อเสนอแนะกี่ครั้งงานจึงจะประสบความสำเร็จ) และการปรับปรุง/พัฒนาการทำงาน (การส่งงานแต่ละครั้งมีร่องรอยการปรับปรุง มีพัฒนาการมากน้อยเพียงใด แปลกใหม่หรือแตกต่างจากเดิมหรือไม่)

การสะท้อนคิดที่ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างต่อเนื่องคือ The Four C's of Reflection ของ Eyler, Giles and Schmeide (Patty Mathison, Shauna Rigaud, & Carrie Hutnick, 2017, p. 14) ซึ่งมีประเด็นสำคัญสำหรับการสะท้อนคิด ดังนี้

1. ต่อเนื่อง (Continuous) การสะท้อนคิดควรเกิดขึ้นก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรม โดย 1) ก่อนการสะท้อน (Pre-Reflection) ควรเตรียมผู้เรียนให้เข้าถึงและมีส่วนร่วมกับองค์กรชุมชนและสมาชิกในชุมชน 2) การสะท้อนระหว่างการจัดกิจกรรม (Reflection During) เกิดขึ้นผ่านการสังเกต การรับรู้และการตั้งสมมติฐานของตนเอง และ 3) การสะท้อนหลังการบริการชุมชน (Post-Service Reflection) เป็นการวิเคราะห์ประสบการณ์ใหม่ ๆ ตามความความรู้ ความเชื่อที่มีอยู่เพื่อสร้างแนวคิดใหม่

2. เชื่อมโยง (Connected) การสะท้อนคิดต้องเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้กับเนื้อหาทางวิชาการ การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้กับสถานการณ์จริงซึ่งสร้างความท้าทายให้ผู้เรียนนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่แตกต่างจากเดิม

3. ท้าทาย (Challenging) การสะท้อนคิดควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดด้วยวิธีที่ซับซ้อนมากขึ้น ควรท้าทายสมมติฐานและตั้งคำถามกับสิ่งที่พวกเขาเชื่อว่าถูกต้อง

4. ปรับเปลี่ยนบริบท (Contextualized) การสะท้อนคิดควรเหมาะสมกับบริบทและเนื้อหาของหลักสูตร ตลอดจนลักษณะของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ครูควรเลือกรูปแบบของกระบวนการสะท้อนว่าจะสะท้อนและสำรวจประเด็นใด หัวข้อใดซึ่งการสะท้อนคิดอาจเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการก็ได้หรือเกิดขึ้นแบบมีโครงสร้างโดยบุคคล กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ และอาจสะท้อนคิดร่วมกันระหว่างชุมชนกับผู้เรียนหรือเฉพาะผู้เรียนก็ได้

3. ขั้นหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ประเมินผลการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนในการประเมินตามสภาพจริงเพื่อวัดความสามารถของผู้เรียน การประเมินควรมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ช่วยเหลือผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ผ่านการประเมินแบบมีส่วนร่วมโดยการใช้เครื่องมือที่หลากหลายและประเมินตามสภาพจริง เช่น การประเมินการเขียน (Written Assessment) การเขียนบันทึกสะท้อนคิด (Reflection Journal) การนำเสนอด้วยปากเปล่า (Oral Assessment) และการใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Research Scales) (สุวิมล คำนวน, 2565, น. 64)

3.2 สะท้อนผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานคือ ผู้เรียนต้องเกิดการเรียนรู้ การสะท้อนผล (Reflection) อันเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้และประเมินผล (McIlrath, L., & McDonnell, C, 2014, p. 2) โดย Department of Education and Early Childhood Development (2022, p. 7) ระบุถึงการฝึกสะท้อนคิดจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไว้ว่าการฝึกสะท้อนคิดคือความสามารถในการไตร่ตรองหรือคิดถึงสิ่งที่กระทำ เหตุผลที่ทำให้สิ่งนั้นและสิ่งที่สามารถเรียนรู้จากการกระทำนั้น การสะท้อนคิดช่วยเพิ่มการโต้ตอบระหว่างครูและผู้เรียนตลอดจนระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ การฝึกสะท้อนคิดนี้ยังสนับสนุนการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน หัวใจหลักของการสะท้อนคิดคือการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ได้

เนื่องจากการสะท้อนคิดหรือสะท้อนผลการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้เขียนจึงนำเสนอตัวอย่างตัวอย่างการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นการสะท้อนคิดและตัวอย่างการสะท้อนคิด ดังตารางที่ 4 และ 5 ดังนี้

ตาราง 4 ตัวอย่างการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นการสะท้อนคิดตามแนวทางของ Department of Education and Early Childhood Development (2022)

ชั้นกิจกรรม	ตัวอย่างการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นการสะท้อนคิด
ก่อนการจัดกิจกรรม	- ทำไมนักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนี้ - กิจกรรมการเรียนรู้นี้จะส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างไร - นักเรียนสามารถเก็บข้อมูลอะไรได้บ้างและข้อมูลนั้นมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกันอย่างไร - นักเรียนคิดว่าทักษะใดบ้างที่จะได้ใช้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง/ - นักเรียนคาดหวังว่าจะได้พบเจอ/เรียนรู้/อะไรจากกิจกรรมการเรียนรู้ - นักเรียนคิดว่าการจัดการเรียนรู้นี้เชื่อมโยงกับความสนใจและชีวิตประจำวันของนักเรียนอย่างไร - นักเรียนมองภาพตนเองอย่างไร บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ การ) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (เรียนรู้ ฯลฯ - นักเรียนมีวิธีการรักษาความปลอดภัยของตนเองอย่างไรตลอดการทำกิจกรรมนี้ - นักเรียนคาดหวังอะไรมากที่สุดจากการจัดการเรียนรู้
ระหว่างการจัดกิจกรรม	- นักเรียนกำลังเผชิญกับอะไรบ้างระหว่างการทำกิจกรรม - ความประทับใจแรกของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คืออะไร - นักเรียนได้ใช้ทักษะใดบ้างที่เห็นได้ชัดเจนใช้ในการเรียนรู้ / - การเรียนรู้ในห้องเรียนของเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในครั้งนี้อย่างไร
	- นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพบ้าง - ตอนนี้นักเรียนกำลังมีข้อสงสัยอะไรบ้าง - นักเรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้แต่ละวันได้อย่างไร - นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับตัวเองบ้างจากการจัดการเรียนรู้
หลังการจัดกิจกรรม	- นักเรียนสามารถนำข้อมูลความรู้ที่รวบรวมได้ไปทำอะไรได้บ้าง / - นักเรียนได้รับอะไรมากที่สุดจากการจัดการเรียนรู้ - นักเรียนจะติดตามผลกับผู้อำนวยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างไร - นักเรียนจะใช้คำถามอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในอนาคตได้อย่างไร - นักเรียนคิดว่าทักษะใดที่จำเป็นสำคัญต่อกิจกรรมการเรียนรู้ / - การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลต่อนักเรียนอย่างไร - นักเรียนชอบอะไรมากที่สุดจากกิจกรรมการเรียนรู้ - ตอนนี้นักเรียนอยากเรียนรู้อะไร - ประสบการณ์อื่น ๆ ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีส่วนช่วยในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไร

ตาราง 5 ตัวอย่างการเขียนสะท้อนคิดของผู้เรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (ฉัตรนิพัฒน์ คำบ้านฝาย พรสุตา อินทร์สาน และ สิริระ สมนาม, 2566, น. 338)

ตัวอย่างการเขียนสะท้อนคิด
“การเก็บรวบรวมข้อมูลที่วัดพระสิงห์ ทำให้กลุ่มข้าพเจ้าได้รู้จักงาน ศิลปกรรมที่สำคัญหลายจุด รวมถึงการได้เห็นถึงความละเอียดของ งานศิลปกรรมที่คนทั่วไปมักจะมองข้าม ที่สำคัญคือการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองในครั้งนี้ ทำให้ได้เรียนรู้และสัมผัสจากแหล่งข้อมูล ที่แท้จริง ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนกว่าการเรียนแค่ในชั้นเรียน” กลุ่มที่ 1
“จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในครั้งนี้ กลุ่มของข้าพเจ้าได้รับความรู้ เกี่ยวกับงานศิลปกรรมล้านนาแท้ ๆ ทำให้ได้รู้อย่างลึกซึ้งว่า เหตุใด จึงต้องสร้างวัดให้เป็นลักษณะนี้ ได้ทราบว่าวัดต้นเกว๋นเป็นวัดที่มีความสมบูรณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม ประติกรรมมากที่สุดแห่งหนึ่ง ใน จ.เชียงใหม่ ได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่า นอกจากนั้นยังได้ฝึกความกล้าที่จะถามข้อสงสัยและเก็บข้อมูลจากชาวบ้านผู้ให้ความรู้ ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน และถือว่าเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างกลุ่มผู้จัดทำและชาวบ้าน” กลุ่มที่ 2
“การลงพื้นที่ศึกษาและเก็บข้อมูลครั้งนี้ ทำให้พวกเราได้ เปิดโลกทัศน์ในการเรียนแบบใหม่ ๆ ที่ได้เรียนรู้นอกห้องเรียนที่เห็นภาพได้ ชัดเจน กว่าเรียนในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ พวกเราชอบกิจกรรมนี้มาก เป็นการเรียนรู้ที่น่าเบื่อเหมือนเดิม” กลุ่มที่ 3

การประยุกต์การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ผู้เขียนนำเสนอตัวอย่างจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อให้เห็นแง่มุมและการประยุกต์สาระการเรียนรู้ เนื้อหา/ สาระ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ภาระงาน เครื่องมือการวัดประเมินผลและวิธีการประเมินสำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ทั้งนี้การดำเนินการต่าง ๆ ควรดำเนินการตามขั้นตอนตามแนวทางการประยุกต์กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในห้องเรียนภาษาไทยที่นำเสนอไว้ข้างต้น โดยพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ชุมชนตลอดจนสมาชิกในชุมชนที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนสำคัญ

ตาราง 6 การประยุกต์การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

สาระการเรียนรู้	เนื้อหา/ สาระ	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	ภาระงาน	เครื่องมือการวัดประเมินผล	วิธีการประเมิน
สาระที่ 1 การอ่าน	การแสดงความ คิดเห็นโต้แย้ง กับเรื่องที่อ่าน	แหล่งกักเก็บน้ำ ธรรมชาติใน ชุมชน	แสดงความ คิดเห็นโต้แย้ง เกี่ยวกับ ประโยชน์และ โทษของการทำ ฝายหรือ เขื่อนในชุมชน	แบบประเมิน การแสดงความ คิดเห็นโต้แย้ง เกี่ยวกับ ประโยชน์และ โทษของการทำ ฝายหรือเขื่อนใน ชุมชน	- นักเรียน ประเมิน กันเอง - ครู ประเมิน นักเรียน - สมาชิกใน ชุมชน
สาระที่ 2 การเขียน	การเขียนเรื่อง สั้นอย่างสั้น	สถานที่ ท่องเที่ยวใน ชุมชน เช่น ถ้ำ น้ำตก วัด	เขียนเรื่องสั้น ที่ส่งเสริมอัต ลักษณ์/ แหล่ง ท่องเที่ยว ในชุมชน	แบบประเมิน การเขียนเรื่อง สั้นอย่างสั้น	ประเมิน นักเรียน
สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด	การพูดนำเสนอ ผลิตภัณฑ์ ชุมชน	แหล่งทอผ้า ชุมชน	การพูดนำเสนอ ผลิตภัณฑ์ ชุมชน	แบบประเมิน การการพูด นำเสนอ ผลิตภัณฑ์ชุมชน	
สาระที่ 4 หลักภาษา	การประพันธ์ เพลงพื้นบ้าน	กลุ่มเพลง พื้นบ้านของ ชุมชน	การประพันธ์ เพลงพื้นบ้าน	แบบประเมิน การประพันธ์ เพลงพื้นบ้าน	
สาระที่ 5 วรรณคดีและ วรรณกรรม	เวสสันดรชาดก	วัด	สอบปากเปล่า เกี่ยวกับ เวสสันดรชาดก	แบบประเมิน การสอบปาก เปล่า	

เงื่อนไขความสำเร็จและข้อจำกัดสำหรับการประยุกต์การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ผู้เขียนสรุปเงื่อนไขความสำเร็จและข้อจำกัดสำหรับการประยุกต์การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจาก Simmons University. (2021, p.16) ได้ ดังนี้

1. ครูควรรวบรวมเนื้อหาและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรในรายวิชาภาษาไทยที่ตนเองใช้จัดการเรียนรู้แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา เวลาที่ใช้จัดกิจกรรม และชุมชนที่จะให้นักเรียนลงพื้นที่เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้อย่างคุ้มค่าโดยระบุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน

2. ครูควรคำนึงถึงการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ (มีโครงสร้าง) ตลอดการลงพื้นที่ชุมชนของนักเรียนเพื่อเพิ่มความเข้าใจของนักเรียนและการเชื่อมโยงเนื้อหาในหลักสูตรวิชาภาษาไทยกับกิจกรรมการเรียนรู้

3. ครูควรคำนึงถึงประเด็นเรื่องความเท่าเทียมของนักเรียนในทุกมิติและออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง เป็นธรรม สอดคล้องกับธรรมชาติและวัยของนักเรียน
4. ครูควรพิจารณาบทเรียนและบทพจนให้แน่ชัดว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในเรื่องนั้น ๆ สะท้อนถึงความต้องการของชุมชนและจัดกิจกรรมภายใต้ความร่วมมือของชุมชนอย่างแท้จริง
5. โรงเรียนควรมีหนังสือติดต่อหรือข้อตกลงสำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีรายละเอียดชัดเจนเพื่อให้โรงเรียน ครู และชุมชนรับทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดจนดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามระเบียบ กติกา และข้อตกลงที่กำหนดไว้จนบรรลุผลสำเร็จ
6. นักเรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการประเมินการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนแบ่งปันข้อมูลของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาร่วมกับชุมชนเพื่อประโยชน์ในส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
7. โรงเรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนในกรณีที่มีผู้ได้ประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกเหนือจากผู้เรียน
8. ครูควรวิเคราะห์ผู้เรียนและมีข้อมูลของนักเรียนว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถ ภาษาไทยในเรื่องนั้น ๆ อยู่ในระดับใด มีรูปแบบการเรียนรู้เฉพาะตนอย่างไร และชอบการเรียนรู้แบบใด เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

สรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เรียนวิชาภาษาไทยเพราะนอกจากจะส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะทางภาษาไทยโดยอาศัยการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแล้วยังเชื่อมโยงผู้เรียนและชุมชนเข้าไว้ด้วยกันสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้เรียน และชุมชน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เห็นแนวทางในการต่อยอดความรู้เพื่อสร้างสรรค์ชุมชนของตนเองตลอดจนมีแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคตอันจะนำไปสู่การสร้างสำนึกรักท้องถิ่นและการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนในอนาคต ห้องเรียนสี่เหลี่ยมแบบเดิม ๆ อาจไม่เพียงพอต่อการต่อยอดทักษะของผู้เรียนในอนาคต พร้อมแล้วหรือยังที่ครูภาษาไทยจะก้าวออกจากห้องสอนไปสู่พื้นที่ชุมชนเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้อันล้ำค่าของผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสู่วัฒนธรรมห้องเรียนภาษาไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของเราเอง

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรนิพนธ์ คำบ้านฝาย พรสุดา อินทร์สาน และ สิริระ สมนาม. (2566, 19 เมษายน). แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยฐานชุมชน ด้วยการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ทางคติชนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 25(2), 327-340. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/248794
- วิภาดา พินลา และ วิภาพรณ พินลา. (2566, 12 ธันวาคม). ห้องเรียนครูสังคมศึกษากับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 23(2), 1-12. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/eduthu/article/view/259549>
- สุวิมล คำนวน. (2565). *การจัดการเรียนรู้วรรณคดีวิจักษ์ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่ายกับวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)*. <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/27999>
- Atelia Melaville Amy C. Berg and Martin J. Blank. (2006). *Community-Based Learning: Engaging Students for Success and Citizenship*. Washington, DC, Coalition for Community Schools. <https://eric.ed.gov/?id=ED491639>
- Centre for Teaching Excellence. (n.d.). *Community-Based Learning*. University of Waterloo, Canada. <https://uwaterloo.ca/centre-for-teaching-excellence/catalogs/tip-sheets/community-based-learning>.
- Department of Education and Early Childhood Development. (2013). *Community-Based Learning: A Resource for Schools*. Department of Education and Early Childhood Development. Nova Scotia, Canada.
- Department of Education and Early Childhood Development. (2022). *Community-Based Learning: A Resource for Schools*. Department of Education and Early Childhood Development. Nova Scotia, Canada.
- McIlrath, L., & McDonnell, C. (2014). *Community Based Learning*. Campus Engage: Ireland. https://www.academia.edu/8486985/McIlrath_L_and_McDonnell_C_2014_Community_Based_Learning_Campus_Engage_Ireland.
- Julia Heinen, D.M.A. Pamela Palacios and Joshua Chang. (n.d.). *Community-based Learning Faculty Handbook 2020-2021*. California State University. https://www.csun.edu/sites/default/files/CBL%20Faculty%20Handbook_2020-2021%20%281%29.pdf
- Patty Mathison Shauna Rigaud and Carrie Hutnick. (2017). *Community Based Learning Faculty Handbook*. George Mason University.

วนิดา วาตีเจริญ, รังสรรค์ เลิศในสัตย์และสมบัติ ทิฆมทรัพย์. (2560). ระเบียบวิธีวิจัย จากแนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วิมล วิริยาเสถียร, กัญณภัทร หุ่นสุวรรณ, และ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. (2566). การพัฒนาผล
การเรียนรู้วิชาภาษาจีน เรื่อง คำศัพท์ชื่อสัตว์ โดยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS)
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดปุณณาวาส. วารสารนิสิตวัง, 25(1), 34-44. [https://
shorturl.asia/Wtpkj](https://shorturl.asia/Wtpkj)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 – 2579.
พริกหวานกราฟฟิค.

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. The
George Washington University.

Hattie, J., & Timperley, H. S. (2007). The power of feedback. Review of educational
research, 77(1). 81-122. [https:// doi.org/10.3102/003465430298487](https://doi.org/10.3102/003465430298487)

Kemp, J. E. (1985). The Instructional Design Process. Harper & Row Publishers.

Meyers, C. (1993). Promoting active learning: strategies for the college classroom. Jossey-
Bass.

Mezirow, J., & Associates. (2000). Learning as Transformation: Critical Perspectives on a
Theory in Progress. Jossey-Bass.